

Retró stúdióüvegek

VIDA ZSUZSA ÜVEGMŰVÉSZRŐL KIÁLLÍTÁSA KAPCSÁN

Vida Zsuzsa évtizedek óta a kortárs magyar üvegművészet élvonalbeli alkotója, aki ugyanakkor megőrzött maga körül egy sajátos magányt. Valamilyen módon mindig „kívül” is volt és „belül” is volt. Hogy ez mit is jelent, az talán kiderül majd az alábbi sorokból, mindenesetre fontosnak tartok három bevezető gondolatot.

Vida Zsuzsa elmúlt évtizedekbeli üvegművészeti törekvései mindig is érintkeztek plasztikai szándékokkal, sőt ezek konkrét művekben manifesztálódtak, így tehát az effajta tematikában fontos felvillantánunk munkásságának értékeit. Másodsorban: a B32 Galériában megrendezett kiállításán láthattuk először, hogy egész pályája során milyen fontos volt számára a szorosan vett szakmabeli alkotómunkával együttesen folytatott festészeti

tevékenység, s harmadikként: máig hatóan meghatározó, hogy felső szintű tanulmányait nem Magyarországon, hanem – az akkori – Csehszlovákiában, Prágában végezte.

S visszább is kell lépnünk az időben, ugyanis sorsszerű, hogy amikor 1958-ban felvételt nyert a budapesti Képző- és Iparművészeti Gimnáziumba, akkor az üveg szakra kerül, ahol a 20. századi magyar üvegművészet kimagasló alkotószemélyiségének, a hazai üvegművészképzés egyik

VIDA Zsuzsa: Gyűrűs fedelű doboz, Sötétlila váza és Csővázás sorozat
Zsuzsa VIDA: Box with a ringed cover, Dark purple vase and Tubular series
Sötétlila váza: 1976; Csővázás sorozat: 1983–1985; formába fúvott hutaüveg; üvegcsőből formált, formába fúvott üveg; 13 x Ø 11 cm; 27 x Ø 17 cm; 20–28 x Ø 9,5–10 cm

VIDA Zsuzsa: Dáma (az előtérben) és Krúdy-figurák
Zsuzsa VIDA: Lady (in the foreground) and Krúdy figures
Dáma: 1979, lámpánál üvegcsőből formázott; Krúdy-figurák: 1987, anyagában színezett hutaüveg; legnagyobb magasság: 43 cm

megteremtőjének, Báthory Júliának (1901–2000) a tanítványa lett, akire a szakma megszerettetése és az ismeretek elmélyítése miatt Vida Zsuzsa máig is hálával gondol, ahogy Szabó Gyula szakoktatóra is. Kitűnő rajztanára is volt Ujváry Lajos személyében. A középiskolás évek alatt megerősödött hivatástudata, és érettségije után ösztöndíjat nyert el a prágai iparművészeti főiskolára, ahol egy nyelvtanulási időszak után 1963 és 1969 között két jeles alkotó, Stanislav Libenský és Karel Vaňura tanítványa. Figyelemre méltó, hogy Prágában a főiskolán festőképzés, szobrászképzés is folyt, ez utóbbi vastag öblösüveg csiszolásával, öntésével, de a fiatal növendéket tulajdonképpen gliptikára vették fel (művészi tárgy alkotása, metszése, vésése kemény anyagokból), ahol szobrászok oktattak, mint Josef Malejovský és Adámek. A prágai képzés tehát a képzőművészet oldaláról közelített az üvegművészethez, és nem a design irányából. A nagy hírű, neves Libenský professzor üvegfestőként, feleségével, Jaroslava Brychtová szobrásszal nemzetközileg elismert öntött, olvasztott üveglasztikákat készített. Oktatási módszere sok szempontból nemzetközi mintául is szolgált. E széles körű alkotótevékenység miatt nem véletlenül

idézte Stanislav Libenskýtől egy korábbi katalógusának mottóját Vida Zsuzsa: „Az üveg minden emberi érzés kifejezésére alkalmas”. Ez is mutatja, hogy a jeles cseh művész és tanítványa is jóval többet gondolt az üvegről és az üvegművészetéről, mint akkor még kevesen. De az eredmények és az idő őket igazolták.

A B32 Galériában rendezett kiállítás azért is volt különleges szakmai esemény, mert a művész először mutatta be a prágai képzéshez kötődő, tehát igen korai terveit, azokat az üvegfalvázlatokat, maketteket, melyek diplomamunkájának készítéséhez vezettek. A kiállítás egyik meghatározó műve diplomamunkájának festői terve, kartonja, melyet sikerült műtermében máig megőriznie, s amely már ekkor is jelzi, hogy az üveg iráni affinitása mindvégig együttes marad a képzőművészeti alkotókedvvel. Plasztika iránti vonzalma is igen korai, mert már a prágai főiskolás évek alatt készített figurális térrácsot, de persze ugyanezen években már díjat nyert hóálló üveg-fém teáskészletével is.

Vida Zsuzsa a hazatérése után, volt tanára, Báthory Júlia meghívására, néhai alma matere, a fővárosi művészeti szakközépiskola üvegműves-szakosztályára

VIDA Zsuzsa: Színes Krúdy-figurák és Dáma (részlet)

Zsuzsa VIDA: Coloured Krúdy figures and Lady (detail)

Dáma: 1979, lámpánál üvegcsőből formázott; Krúdy-figurák: 1987, anyagában színezett hutaüveg; legnagyobb magasság: 43 cm

került tanárnak. Valószínűleg egyedülálló a magyar művészetoktatásban, hogy 1969-től 42 éven át, 2011-ig tanított a jeles alma materben, az üveg szak vezető tanára lett, s így nem is véletlen, hogy nyugállományba vonulásakor – ami keveseknek adatott meg – a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola örökös tagja lett. E tanári tevékenységének is nagy szerepe van a kortárs magyar üvegművészet felívelésében. S mindezzel együtt vált jeles tervezővé.

A művészt pályája kezdete óta egyszerre vonzotta a funkcionális üveg világa és az üvegszobrászat, az úgynevezett stúdióüveg, s az idő előrehaladtával egyre inkább azt érezkelhettük, hogy szuverén mondandója, a mindig különleges és egyedi technikájú plasztikák

kerülnek előtérbe. A hetvenes évek második felében már megszületnek dámái, pontosabban *Dáma-sorozat*a, amely finom, légies formálásával leginkább a figurális kisplasztika naturáliájától elszakadó játékosságával, finom megoldásaival, színezésével jelentett eredeti színfoltot a magyar üvegszobrászatban. E dámák kapcsán jegyezte meg a jeles irodalomtörténész, Kerényi Ferenc (aki egy ideig kollégája volt a művésznek a művészeti középiskolában), hogy ezek „mintha egyenesen Krúdy Gyula Szindbádjának álmaiból léptek volna elő”. A B32 Galériában e Dámák most is frissen, üdén álltak a közönség elé. Áttetszőségük, feminin voltak, a maguk időtlenségében is értéként mutatkoztak előttünk. S üvegtárgyai mellett, felett helyeződtek el festményei,

VIDA Zsuzsa: Festett rózsza | Zsuzsa VIDA: Painted rose | 1968–1969, kézzel festett öblösüveg, 20 x Ø 22 cm

melyek szintén első alkalommal kerültek nyilvánosság elé. E jellemzően kisebb méretű munkák jelzik az alkotó mindig folyamatos színek iránti érzékenységét, arányokra figyelő alkotói attitűdjét, melynek eredményei tisztán komponált, érzelmi üzeneteket hordozó képek lettek, jellemzően az absztrakció világában, s kiállítása azt is jelezte, hogy a festmény miként válhat esetében üveggéppé.

Ugyanakkor Vida Zsuzsa mint üvegművész végképp kilépett a figuralitásból, s sorra születtek meg élénk képzelőerőről és bravúros technológiaalkalmazásról tanúskodó munkái. A nyolcvanas évektől – immár szinte folyamatos állandósággal – plasztikáinál, átlátszó öblösüvegeinél determináló a kör- és a gyűrűforma. Mivel e formák önmagukba visszatérő jelek, az egység, valamiféle abszolútum, tökéletesség jelképeiként is felfoghatjuk őket. Mindazonáltal ez a tökéletesség iránti vonzalom majdnem mindig megtörik e műveken, valamiféle roncsolás, külső behatolás, beavatkozás a harmóniát diszharmóniává alakítja, s a két megjelenés együttes és szimultán hatása erősíti e plasztikák erejét. E munkái felerősítették kiállításának látványvilágát.

Vida Zsuzsa üvegszobrai, vastag falú öblösüvegei inkább – a hagyományos terminológiához közelítve – kisplasztikák, melyek majdnem mindig megmaradnak a kézbe foghatóság dimenzióinál, méreteinél. Munkái

rendkívül anyagszerűek, bensőségesek, készítésük során a művész sokféle módszerrel – rogyasztással, csiszolással, homokfúvással, savazással – él. Plasztikai sohasem harsány mondanójukkal tűnnek ki, hanem sajátos líraiságukkal. Vida Zsuzsa költőiségét erősíti a folyamatosan jelen lévő fényjelenségek szuggesztív és intenzív alkalmazása és a néha szinte misztikus transzparencia jelenléte, színalkalmazásainak rétegzett fátýolosságával.

VIDA Zsuzsa: Vízen | Zsuzsa VIDA: On the water | 2005, üveggép, 32x23 cm

VIDA Zsuzsa: Egymásba rakható vázasor és serlegek
Zsuzsa VIDA: Nesting vase series and cups
Vázator: 1984, serlegek: 1976–1978; formába fúvottan színezett hutaüveg;
28 x Ø 13 cm, 37 x Ø 17 cm, 47 x Ø 14 cm

A retró szó a kiállítás címében pontos annyiban, hogy sok évtizeddel ezelőtt készült műveket is láttunk, nem pontos azonban annyiban, hogy e plasztikákra, üveggépekre, tervekre nem tekintünk semmiféle iróniával (mint ahogy jellemzően ma ezt a kifejezést alkalmazzák), e tárgyakban nincs semmiféle avulás, minőségvesztés vagy funkcióváltás. Sőt. E műtárgyak – üvegművek és először látott festmények – őrzik frissességüket, elevenségüket és korszerűségüket. S leginkább műfajteremtő voltukat.

FELEDY Balázs
művészeti író

(Vida Zsuzsa Retró stúdió-üvegek című kiállítása. B32 Galéria és Kultúrtér Trezor Galériája, Budapest, 2020. február 20. – március 13.)

A cikkben közölt műtárgyfotókat az Újbuda Média, Fábry János és Botos Péter készítették.